



REFERAT RÅDSMØDE 6. FEBRUAR 2017

Tid: den 6. februar 2016 kl. 12-16

Til stede: Morten Grønbæk (formand og mødeleder), Bente Klarlund Pedersen (næstformand), Ewa Roos, Inge Tetens, Jette Jul Bruun, Karen Wistoft, Kristian Overgaard, Kjeld Hermansen, Jørgen Vestbo, Dorte Gyrd-Hansen, Merete Nordentoft og Christian Mølgaard

Afbud: Pernille Due, Henriette Svarre Nielsen, Naja Hulvej Rod

Fra sekretariatet: Pernille Bendtsen, Kirstine Krogholm, Vibeke Pors Sagen, Nathalie Riis, Anna Wulff Westergaard

Sted: Lægeforeningen, Kristianiagade 12, 2100 Kbh. Ø, mødelokale: "Eriks Atelier" (Bestyrelsessalen) på 3. sal.

1. Velkomst ved Morten Grønbæk

Siden sidst

- Vibeke Pors Sagen har sidste dag som kommunikationskonsulent 9. marts, hvor hun går på barsel.
- Der blev sagt velkommen til Vidensrådets nye studentermedhjælper, Nathalie Riis og praktikant, Anna Wulff Westergaard. De vil begge være i sekretariatet cirka to dage ugentligt.
- Tillykke til Merete Nordentoft, som har modtaget 'Marie og August Krog'-prisen for sin lange karriere dedikeret til forskning i psykiatrien i Danmark.

Status på igangværende projekter og aktiviteter

- Orientering fra arbejdsgrupperne
 - *Forebyggelse af rygning blandt unge – de ti mest effektive indsatser*: Jørgen Vestbo er arbejdsgruppeformand, og Pernille Bendtsen er projektleder. På første arbejdsgruppemøde den 19. december blev det besluttet, at rapporten primært vil have fokus på forebyggelse af rygestart, fordi det er helt centralt i forhold til Vidensrådets fokus på børn og unge. Arbejdsgruppen der, ud over ovenstående tæller Charlotta Pisinger, Dorthe Gyrd-Hansen og Lotus Sofie Base, har fordelt opgaver og lagt en tidsplan. Rapporten forventes lanceret i starten af 2018, men rapporten forventes afsluttet i 2017.
 - *Risikofaktorprojekt*: Der arbejdes videre med projektet. Der er nedsat en intern arbejdsgruppe, som består af Morten Grønbæk, Merete Nordentoft, Naja Hulvej Rod og

REFERAT RÅDSMØDE 6. FEBRUAR 2017

Anneli Sandbæk. Kommende møde afholdes i Vidensrådet d. 28.2. Morten har haft formøde med Naja, da hun er i Los Angeles i tre måneder.

- *Alkoholforebyggelse blandt unge i Danmark*
Projektleder Pernille Bendtsen har holdt møde med Trygfonden med henblik på at skaffe finansiering. I den forbindelse blev Vidensrådet opfordret til at skrive en ansøgning om støtte af projektet. Projektet skal have fokus på forebyggelse af højt alkoholindtag blandt unge. Pernille arbejder videre med en ansøgning, deadline for ansøgningen er 1. marts. 2017.

Aktiviteter 2017

- **Den Nationale Alkoholkonference** i januar, arrangeret af Alkohol & Samfund. Vidensrådet havde to oplæg på konferencen:
 - Morten Grønbæk: "Hvor trykker skoen i forebyggelsen af de alkoholrelaterede problemer og skader?".
 - Pernille Bendtsen: "Unge og alkohol: risikofaktorer og muligheder for at forebygge".
- **Sportskongressen** i februar, arrangeret af Dansk Selskab for Sports Fysioterapi og Dansk idrætsmedicinsk Selskab. Vidensrådet havde et oplæg på konferencen:
 - Bente Klarlund præsenterede Vidensrådets rapport i oplægget: "Physical activity in School – effect on health, academic performance and wellbeing".

Presse og medier i 2017

- **Debatindlæg:**
 - Vidensrådet skrev et debatindlæg med Morten Grønbæk som afsender i Altinget Sundhed: "Glem ikke strukturel forebyggelse i kræftbekæmpelsen" [Læs indlægget her](#).
- **Klarlunds Klumme:**
 - I en af sine klummer i Politikens Lørdagsliv skrev Bente Klarlund, at Ellen Trane Nørby gør sig medskyldig i et stort antal danskeres død ved at droppe indførelsen af rygeforbud på landets erhvervsuddannelser – retten til at ryge er blevet synonym med frihed. Det går ud over vores børn og unge. [Læs klummen her](#).
- **Artikel om forebyggelse af nedsat frugtbarhed:**
 - Artikel i Kristeligt Dagblad om fordelene ved at få børn, mens man stadig studerer. Med henvisning til Vidensrådets rapport. [Læs artiklen her](#).
- **Radioindslag om overvægt:**

REFERAT RÅDSMØDE 6. FEBRUAR 2017

- Ny nordisk befolkningsundersøgelse fra DTU Fødevarainstituttet viste, at der er sket en stigning i antallet af overvægtige. Morten Grønbæk deltog i diverse radioprogrammer og gav sit bud på, hvordan vi vender fedmeudviklingen. [Hør blandt andet P1 Morgen klokken 7.13 her.](#)

2. Orientering fra Sundhedsstyrelsen ved Jette Jul Bruun

- **Ernæring:**

- Regeringen arbejder på et ernæringsudspil i løbet af foråret. Sundhedsstyrelsens ansvarsområder vedr. ernæring er gravide, småbørn og syge. Fokus i regeringsudspillet bliver formentlig bredere. Målgrupperne er indtil videre børn, ældre og på-kortuddannede, og udspillet skal have en bred og folkelig tilgang til området. Sundhedsstyrelsen kender endnu ikke deres præcise rolle i udspillet.

- **Rygning:**

- Den forrige regerings mål om en udfasning af tobak er stadig gældende. Imidlertid lægger den nye regering ikke op til ændring af røgfri miljøer. Tilbage står dermed primært regeringens ønske om gennemførelse af en kampagne om unge og rygning. Statens Institut for Folkesundhed har for styrelsen udarbejdet et overblik over effektfulde indsatser.:

- **Graviditet:**

Der er kommet to nye udgivelser på graviditetsområdet:

- **1. Nye retningslinjer for fosterdiagnostik 2017**

- Der er indført to nye metoder til undersøgelse af kromosomafvigelser hos fosteret:
 - *Non-Invasiv Prænatal test (NIPT):* man kan nu bruge en simple og mindre invasiv teknologi til at undersøge fosteret, som ikke kræver moderkagebiopsi og fostervandsprøve, men hvor man i første omgang kan nøjes med en blodprøve. Undersøgelsen vil blive tilbudt til gravide fra 1. marts.
 - *Kromosom microarray analyse:* En DNA-baseret laboratorieteknik, som kan påvise meget små kromosomforandringer, betydeligt mindre end ved almindelig kromosomanalyse.

REFERAT RÅDSMØDE 6. FEBRUAR 2017

- Sundhedsstyrelsen har desuden revideret sin sprogbrug i retningslinjerne for fosterdiagnostik og lægger nu op til et langt mere værdineutralt sprog.

- 2. Sundhedsstyrelsens anbefalinger om alkohol og graviditet
 - Sundhedsstyrelsen arbejder med at kommunikere til sundhedspersonale, at personer, der ønsker at opnå graviditet, bør holde sig fra at drikke alkohol. Kun halvdelen af de praktiserende læger rådgiver i øjeblikket sådan.
Trods manglende evidens på området er Sundhedsstyrelsens anbefaling, at man for en sikkerheds skyld skal lade helt være med at drikke alkohol, når man er gravid eller forsøger at blive det. Samtidig er Sundhedsstyrelsen optaget af at holde balancen mellem af formidle budskaberne på den ene side og at skræmme de gravide, som har drukket på den anden.

3. Oplæg ved Morten Grønbæk: 'Tre paradokser i den danske folkesundhed'.

Morten Grønbæk modtog 28. oktober 2016 Syddansk Universitets Forskningsformidlingspris under universitetets årsfest, som i anledning af universitetets 50-års jubilæum havde besøg af Dronning Margrethe og H. K. H. Prinsesse Marie. Her holdt Morten Grønbæk aftenens festforelæsning, som omhandlede tre paradokser i den danske folkesundhed:

- **Social ulighed:**
På trods af at Danmark er et velfærdssamfund, har vi en stigende ulighed i sundhed. Den sociale ulighed finder sted fra vugge til grav: bl.a. har morens skolegang betydning for, om spædbarnet udsættes for passiv rygning, forældres socialgruppe har betydning for overvægt, indtag af fast food m.m., og der er en skæv geografisk fordeling af speciallæger.

- **Rygning:**
Rygning er den største trussel mod folkesundheden. Men på trods af alt hvad vi ved i dag om rygningens skadelige effekter, er rygning stadig tilladt, og unge mennesker har let adgang til tobak. Hver dag begynder 40 nye unge at ryge.

- **Alkohol:**
Der er en U-formet sammenhæng mellem alkohol og sygelighed.

4. Status på igangværende projekt om "fremme af børn og unges sunde mad- og måltidsvaner" og fagligt oplæg ved Inge Tetens

REFERAT RÅDSMØDE 6. FEBRUAR 2017

1. Inge Tetens er arbejdsgruppeformand for projektet, og Kirstine Krogholm er projektleder. Derudover deltager yderlig syv forskere i arbejdsgruppen. Projektets primære fokus er at gennemgå den videnskabelige litteratur om hvilke indsatser, der kan fremme børn og unges sunde mad og måltidsvaner. Projektet vil kigge på indsatser både i hjemmet, daginstitutioner, skoler, fritidsklubber, lokalsamfund og samfundet som helhed. Også interventioner, der foregår i cyberspace, hvor børn og unge i dag bruger meget tid, vil blive inkluderet, hvis muligt. Arbejdsgruppen er i øjeblikket i gang med at søge litteratur til projektet og har i den forbindelse fået bistand af en bibliotekar fra Syddansk Universitet. Næste arbejdsgruppemøde er d. 17. marts, og projektet forventes færdigt med udgangen af 2017. Følgegruppen er delvist nedsat med repræsentanter fra Fødevarestyrelsen, Dansk selskab for fedmeforskning og Dansk pædiatrisk Selskab. Inge Tetens vil efter rådsmødet videresende projektbeskrivelse til Jette Jul Bruun med henblik på at afklare, om Sundhedsstyrelsen vil deltage aktivt i projektets følgegruppe.
2. Inge Tetens fortalte om sit arbejde som centerleder for 'Livskraft – Center for Gode Ældreliv' på SCIENCE på Københavns Universitet. Centeret er et samarbejde mellem Madkulturen, Institut for Fødevarer – og Ressourceøkonomi, Institut for Fødevarerens videnskab og Institut for Idræt og Ernæring. Baggrunden for oprettelsen af centeret er den stigende befolkningsandel af ældre over 65 år, som globalt udgør en social udfordring. Centeret har til hensigt at styrke de ældres sundhed, men også deres livskraft, så det sikres, at ældre lever 'det gode ældreliv' længst muligt. Det skal ske ved at udvikle samfundets viden og kompetencer på ældreområdet. Udover at producere viden har centeret en høj grad af fokus på anvendt forskning, praksis og 'best practice'. Centeret har blandt andet særligt fokus på opretholdelse af funktionsevnen samt maden og måltidets særlige betydning for appetitten og for det sociale liv.

5. Nyt tema?: Oplæg ved Jasper Schipperijn og Jens Troelsen: 'Omgivelsernes betydning for fysisk aktivitet'

I forbindelse med et muligt nyt tema om omgivelsernes betydning for fysisk aktivitet og sundhedsadfærd var Jasper Schipperijn og Jens Troelsen inviteret. Oplægsholderne har forsket i, hvordan vi indretter miljøet omkring os, så det fremmer fysisk aktivitet. I samarbejde med Center for interventionsforskning har de udviklet metoder til at teste de kausale effekter. Målgruppen er byplanlæggere, arkitekter og andre, som kan påvirke den fysiske verden omkring os. Studierne har vist, at de mest inaktive er svære at rykke udelukkende med strukturelle ændringer af omgivelserne, og det samme er de mest aktive. Derfor er det den midterste gruppe, man bør satse på (ikke fodbold drenge, ikke de overvægtige). Det er dog ikke nok, at man bygger på en måde, som motiverer til fysisk aktivitet. Arkitekturen og infrastrukturen skal også faciliteres af tiltag, f.eks. udefrikvarterer som tvang i Folkeskolen og lærere, der kan igangsætte og understøtte aktiviteter.

Lovgivningsmæssigt kunne en revidering af krav i lokalplanerne have en effekt. Ligesom man benytter en *miljø-konsekvens-beregning*, når man udstykker et nyt område (f.eks. 25 % skal være grønt), kunne man på samme måde have en beregning af konsekvensen for den fysiske aktivitet.

På internationalt plan arbejder man (WHO) på at samle evidensen, som kan føre til retningslinjer eller anbefalinger, som kan hjælpe myndigheder over hele verden i udformningen af indsatser.

REFERAT RÅDSMØDE 6. FEBRUAR 2017

Det blev diskuteret, om Vidensråd for Forebyggelse kan og skal være med til at løfte opgaven med at sætte fokus på omgivelsernes betydning for fysisk aktivitet, og der blev ytret ønske om, at rådet bidrager til at sætte gang i en debat om, hvordan vi kan højne den fysiske aktivitet via byplanlægningen. Ewa Roos rejste spørgsmålet, om der er evidens nok til at starte sådan en debat.

6. Fagligt oplæg ved Ewa Roos

Professor Ewa Roos fortalte om sin forskning i artrose, også kaldet slidgigt. Hun gav et indblik i symptomer på og risikofaktorer af betydning for artrose, hvoraf knæ- og hofteartrose er de mest udbredte former. Derudover præsenterede hun sine overraskende fund om genoptræningens effektive effekt som smertelindrer. Ewa Roos har gennem sit arbejde fundet, at genoptræning i flere tilfælde har vist sig lige så effektivt som operation i forhold til at nedsætte smerter og forbedre funktion. En stor del af artrosepatienter i genoptræning kan fortsætte med at arbejde og forblive fysisk aktive med færre smerter og behov for mindre smertestillende medicin i længere tid end øvrige artrosepatienter. Ewa Roos har kritiseret stigningen i antallet af knæ- og hofteoperationer på verdensplan henover de seneste ti år og har argumenteret for, at unge med knæskader ofte får lige så meget ud af genoptræning som meniskoperation. Fundene har dog mødt en del modstand fra flere og har fået kritik, blandt andet fra visse ortopædkirurger.

7. Drøftelse af aktuelle emner

Rådsmedlemmer gav deres bud på aktuelle emner i sundhedsdebatten til drøftelse i Rådet

- **HPV-vaccinen:** Bente Klarlund foreslog, at Vidensrådet med udgangspunkt i den stigende skepsis mod HPV-vaccinen kunne bidrage til at skabe klarhed på området og sætte fokus på udfordringerne i kommunikationen om forebyggelse via vaccinationsprogrammerne. Det er særligt bekymrende, at den stigende skepsis over for vidensautoriteter som Sundhedsstyrelsen begynder at få en afsmittende effekt på børnevaccinationsprogrammet, hvor forældre vælger at undlade at vaccinere deres børn efter anbefalingerne. Vidensrådet kan ikke selv, men evt. i et samarbejde med andre, bidrage til at sætte fokus på problemstillingen og formidle budskaber videre til forældre. Fokus kunne være, at du påfører dine børn en risiko ved at undlade at vaccinere efter anbefalingerne, fremfor at du påfører dem en risiko ved at vaccinere dem.
- **Strukturel forebyggelse af byplanlægning:** Det blev diskuteret, om Vidensrådet evt. via en konference kan lægge den viden frem, der findes om sammenhængen mellem omgivelserne, byplanlægning og fysisk aktivitet, hvor relevante politikere og evt. landskabsarkitekter inviteres med.